

KONYA ŐEHİRİNİN SELÇUKLULARDAN GÜNÜMÜZE TİCARET FONKSİYONU

Dr. Tülay ÖCAL*

ÖZ: Bu araştırmada, Selçuklulardan günümüze, Konya'nın ticaret fonksiyonunu ele alacağız. İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Konya Şehri, bugün Türkiye'nin büyük ticaret merkezlerindedir. Tarihi önemi olan Konya'da büyük medeniyetler yaşamıştır. Konya'da tarımla birlikte, ticaret gelişmiştir. Ticaret, tarım yanında, Şehre hayat veren bir fonksiyondur. Konya Şehri de, ticaretle gelişmiş ve varlığını sürdürmüştür. Bunu coğrafi konumuna borçludur. Geçmişte tarihi İpek Yolu üzerinde yer alması ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulmasıyla, Konya ticari merkez olmuştur.

Konya, günümüzde de Türkiye'nin sayılı ticaret merkezlerindedir. 2000 yılı nüfus sayımına göre, Şehirde 761145 kişi yaşıyor. Bunun 388184'ü erkek, 372961'i kadındır. 2002 yılı itibariyle 29712 işyeri vardır. Bu da Konya Şehri nüfusuna iş olanağı sağlayıp, ticaretine yön vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Konya Şehri, Ticaret, Ticaret Fonksiyonu

THE TRADE FUNCTION OF KONYA CITY SINCE SELJUKS

ABSTRACT: In this study, we will touch on the commercial function of Konya from the Seljuks to the present time. Konya, which is in Inner Anatolia, is one of the great commerce centers of Turkey today. Great civilizations have lived in Konya, which has historical importance. Commerce, together with agriculture, has also improved in Konya. Commerce, in addition to agriculture, is a function giving life to the city. The city has also improved and survived with commerce. It owes this to its geographic situation. In the past, it became a commercial center as a result of being on the Silk Road and the establishment of the Anatolian Seljuk State.

Konya is still one of the considerable commerce centers of Turkey. According to the 2000 census, 761145 people live in the city. 388184 of them are men and 372961 of them are women. There are 29712 places of

---

* Niğde Üni. Eğitim Fak. İlköğretim Böl. NİĞDE. total@nigde.edu.tr

employment by 2002. this directs the commerce of the city by providing job opportunities to the inhabitants of the city.

Key Words: City of Konya, Trade, Function of Trade

Giriş

Şehirlerin kurulup, gelişmesi ve varlıklarını sürdürmesi, fonksiyonlarına bağlıdır. Bunlar idari, kültürel, sanayii, ticaret gibi fonksiyonlardır. Bu fonksiyonların sürdürülmesinde, coğrafi konum etkilidir. Dünya üzerinde medeniyetlerin birleşme ve kaynaşma noktalarında, konumun etkisi vardır. Anadolu da, bu medeniyetlerin kurulup, varlıklarını sürdürdüğü merkezdir. Medeniyetler kurulurken, şehirleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Şehirleşmeyle birlikte, birçok fonksiyonlar da ortaya çıkmıştır. Geçmişte olduğu gibi, günümüzde de fonksiyonlar şehirleri ayakta tutmaktadır. Ticaret fonksiyonu, şehirlerin gelişmesine hizmet eden faaliyetlerdendir. *“Özellikle ticaret faaliyetleri, şehirlerde toplanmış bulunmaktadır. Bu itibarla şehirlerdeki mağazaların hizmet sahaları ve bu saha dahilinde bulunan devamlı müşterilerin buldukları yerler, haritalara geçirilmek suretiyle, şehirlerin etki alanları ve böylece şehre bağlı bölgeler tespit edilebilir.”* (Göney, 2004: 55). Bu bölgeler şehri daha da geliştirmektedir.

“Şehirler çevrelerine bir çok ticari hizmet götürmektedir. Büyük şehirlerde toptan satış faaliyetleri önem kazanmaktadır ve genellikle şehirlerde temerküz etmiş bir hizmet olarak toptancılık, bir merkezin etki sahasının genişliğini belirlemede kullanılmaktadır.” (Göney, 1984:93-94). Bu iktisadi etki sahası, şehrin ticari önemini ortaya çıkarmaktadır.

“Şehirler bazı üretim-yönetim ilişkilerinin yeniden biçimlendirilmelerinde, sürdürülmesinde ya da elde tutulmasında ortaya çıkmış yeni bir toplum örgütlenmesidir”. (Tuna, 1987:9). Bu örgütlenmeyi ticaret fonksiyonu olarak niteleyebiliriz. Ticaretteki örgütlenme ve hizmetler şehri geliştirmektedir.

“SİMMELE şehri her şeyden önce en yüksek düzeyde ekonomik işbirliğinin gerçekleştiği mekanlar olarak tanımlamaktadır. (Simmel. S.180, 2000)” (Avcı, 2004:10) Ekonomik işbirliği şehre yön verir. “Her şehir ekonomik yönden belirli bir alanın merkezi durumundadır. Ekonomik fonksiyonları başında ticari faaliyetler gelir. Çünkü şehir, hem kendi kalabalık nüfusu için hem de çevresi için alışveriş merkezidir.” (Şahin-Doğanay, vd., 2004:325)

Günümüzde, şehirlerde ticaret gelişmekte ve şehre yön vermektedir. Ticarete yön veren, şehrin coğrafi konumudur. Toprak ve tarımsal ürünler de önemlidir. Fakat üretilen malların pazarlanması da gerekiyor. Üretilen

malları pazarlamak için, tüccarlara ihtiyaç vardır. Tüccarlar, üretim yapılan yerlere giderler. Fakat, diğer malların üretiminin yapıldığı yollar üzerinde olunca, daha da önem kazanır. Bu da coğrafi konumun bir özelliğidir. Coğrafi konumu iyi kullanmak gerekir. Selçuklu Devleti padişahları, onu iyi değerlendirmiştir. Anadolu'da ticaret yollarının güvenliğini sağlayarak, yollar üzerinde kervansaraylar yaptırmışlardır. Çünkü tarihi İpek Yolu, Konya Şehri'nden geçiyordu. Başkent olduğu için, tüccarlar da şehirde toplanırdı. Selçuklu Devleti de, tüccarlara imtiyazlar vermiştir. Bu çalışmada, Selçuklulardan günümüze kadar olan ticaret faaliyetlerini ele alacağız. Coğrafi konumu irdelenirken, dönem içinde şehirdeki ticari faaliyete değinilecektir. Selçuklu Devleti ve halkının, ticarete verdiği önem vurgulanacaktır. Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemindeki ticari faaliyetler üzerinde durulacak, şehir üzerinde yaptığı değişiklikler ele alınacaktır. Günümüzdeki ticari fonksiyonunu incelerken, gelişme yönü ele alınıp, ticaretin yoğun olduğu alanlar üzerinde durulacaktır. Bu yoğunluğun, şehrin nerelerinde yer aldığına değinilecektir.

1. Şehrin Lokasyon Özellikleri

Konya şehri, İç Anadolu Bölgesinin, Konya Bölümünde yer alır. Türkiye'nin büyük şehirlerinden ve ticaret merkezlerindedir. Ege, Akdeniz, Marmara, Karadeniz ve Doğu Anadolu'yu birbirine bağlayan yolların kavşak noktasıdır. Konya şehri, kendi adı verilen ovanın Batı Toros sistemine göre dağlara yakın bir kesimde kurulmuştur. Karasal bir iklime sahiptir. 2000 yılında yapılan nüfus sayımına göre, şehir nüfusu 761145 kişidir.

“Konya şehri, batı kenarındaki dağların yamaçlarına yakın bir mevkide, yaklaşık 1000m yükseklikte, Meram çayının büyük birikinti konisi üzerinde gelişmiştir ve halen burada gelişmeye devam etmektedir.”(ARÜ, 1998:87). Konya şehri içinde yükseklikler 1000-2050m arasında değişmektedir. Batıda Konya, Meram yakınında 1250m den itibaren çok belirgin bir şekilde batıya doğru yükselmekle başlar. Kuzey güney doğrultusunda uzanan, bu eğik düzlemin kesiti ovoidan bakıldığında belirgindir. Bu yamaçlar, Konya'nın batısında adeta bir duvar oluşturur. Yükseklikler batıya doğru Çal dağı (1750m) uzanmaktadır. Mücavir alan dışında uzanan Kızılören (2100m) yakın çevrenin en yüksek tepesidir. Şehrin batısında yer alan diğer dağlar Aladağ (2305m), Erenler dağ (2334m), Alacadağ (2291m) irtifadadır. Kuzeydoğusunda, Bozdağlarla (1947m) çevrilidir. Doğuda volkanik dağlar olan Karacadağ (2007m), Karadağ (1819m) bulunmaktadır. Bu dağ ve tepelerden batı ve güneye gidildikçe oldukça meyilli, çıplak sırtlar ve yamaçlardan meydana gelen dağlık, arızalı sahalar göze çarpar.

“Kentlerin ticaret fonksiyonları biri merkezden çevreye diğeri ise çevreden merkeze olmak üzere iki bölümde incelenebilir.” (Güney, 1977: 81-138-140). Bunlara şehir içindeki ticaret alanları ve dağılımı da katılabilir.

Bir şehirde ve bağlı olduğu çevrede ticaret bakımından iki türlü faaliyeti gerçekleştirilmektedir. Toptan ticaretin yapıldığı çevredeki şehirler ve diğer yerleşim birimlerine yönelik faaliyetler, perakende ticaretin yapıldığı şehir içi ve yakın çevresine yönelik ticari faaliyetlerdir. Bunlardan perakende faaliyetler, şehrin gelişmesinde etkili olurlar. Bu büyümenin, şehir içi ve diğer yerleşim birimlerine yönelik olmasının etkisi büyüktür. Konya’da ticaret fonksiyonu, şehrin gelişimini hızlandırmıştır. Bir çok savaş ve istilalarda şehir harap olsa da, ticaret sayesinde kendini toplayarak ayakta kalmıştır. Bunu, ticaret fonksiyonunu hazırlayan, coğrafi konuma borçludur. Yüzyıllar boyunca, Avrupa’yı Asya’ya ve Ortadoğu’ya bağlayan tarihi İpek Yolu üzerinde bulunmasının da büyük etkisi vardır. Bu özelliği, şehiriçi ticaretini de canlı tutmuştur. Coğrafi konumu, barış döneminde şehre zenginlik sağlarken, savaş ve istilalar zamanı şehre zarar vermiştir. Çünkü İstanbul’dan gelip, Orta Doğu’ya giden en kısa yol buradan geçmektedir. Tarih boyu, Asya ve Ortadoğu’ya seferler yapan ordular, Konya yolunu kullanmışlardır.

Daha önceleri de belirtildiği gibi, Konya çevresindeki yerleşim birimleri ticaret ve tarım üzerine kurulmuştur. Türk idaresine geçinceye kadar, Alaeddin tepesinde kurulan şehir, ticari bir merkez olarak fonksiyonunu sürdürmüştür. Bu dönemlerde şehir, Müslüman Araplar, Bizanslılar arasında bir çok defa el değiştirmiştir. Bu olaylar olurken, istila ve saldırılara maruz kaldığı için, ticari fonksiyon özelliğini koruyamamıştır. Anadolu Selçukluları eline geçip, başkent olduktan sonra, önemi artmıştır.

“Konya şehri çevresindeki ticari faaliyetler, çok eskilere dayanmaktadır. Eski yerleşim birimi çatal Höyük’ün burada kurulması, bu özelliğinin göstergesidir. Dünyadaki ilk toplu yerleşmelerin görüldüğü yerlerden biri olması da, ticari fonksiyonunu gün ışığına çıkarmaktadır. Mellaart Çatalhöyük’de işlenen malların çok kaliteli olduğunu ve çevrede yaşayanlarla, ticari ilişkiler kurulmuş olabileceğini belirtir. Eski tunç çağında ise yörede, bakırdan yapılan çeşitli aletlerin ticaret hayatını canlandırdığı belirtilmektedir. Frig medeniyetinin de tarım yaptığı halde çanak-çömlek, dokumacılık gibi sahalarda ticareti geliştirmişlerdir. Lidyalıların yaptığı, Ege kıyıları Mezopotamya’ya bağlayan en işlek ticaret yolunun, Konya ili topraklarından geçmesi, yörede canlı bir ticaret hayatının varlığını göstermektedir. Roma devrinde de, Ladik üzerinden Konya ovasına giren yolların çoğunun yönlerinin, Akdeniz kıyıları olması, coğrafi konumunun

eseridir. Bu da Konya şehri ve çevre yerleşim birimlerinin ticari yönden gelişmesini sağlamıştır.” (Kitapçioğlu (Gümüštepe), 1988:348).

Bu dönemde, Konya ovasından elde edilen tahıllar, Akdeniz limanlarına indiriliyor ve Roma'ya ihraç ediliyordu. Roma'nın hububat merkezlerinden biri olan Konya'da, hayvancılık da yapılıyordu. Hayvancılığa bağlı dericilik de ilerlemişti. Bu devirde halk, bölgeden geçen ticaret yolları sayesinde, ürettikleri ve yaptıklarını satarak ticareti canlandırıyorlardı. Bu dönemi takiben Bizans döneminde, İstanbul'dan gelerek Taşeli platosuna inen ana yolun, Konya ovası yerleşmelerinden geçmesi, Konya da kavşak noktası otuşturarak, doğuya ve batıya yönelmesi ticaret hayatını canlı tutmuştur.

“Selçuklular döneminde Konya için ticaret hayatı sözkonusu olduğunda, 3 tür ticaretten söz etmek mümkündür. Bunlar, şehir içi ticaret, şehirlerarası ticaret ve ülkeler arası ticaret üzere belirleniyordu. Şehir içindeki ticaret yollarının, fiziki çevrenin oluşmasındaki rolünü daha iyi değerlendirebilmek için şehir içi ticaret değil şehirler arası ve ülkeler arası ticarete bakacak olursak, şehrin erken dönemlerden itibaren önemli bir merkez olduğunu görürüz.” (Yasa, 1996:204).

“Selçuki Türkiye'sinin milletler arası ticaretten en çok kazandığı iş sahası, batı ile doğu hatta güney ile kuzey arasındaki ticari alış verişi sağlayan Anadolu yollarından yapılan kervan ulaşımı olduğundan, hiç şüphe yoktur. Baş şehir Konya olmak üzere, bu yollardan başlıcalarının geliş ve gidiş yönleri şöyledir. Antalya ve Alanya limanlarından gelen bir ana yol, Konya üzerinden Aksaray-Kayseri-Sivas-Erzincan-Erzurum üzerinden İran ve Gürcistan'a; bu yolun Sivas'tan güneydoğuya ayrılan bir kolu Malatya-Mardin-Diyarbakır-Musul üzerinden Bağdat ve Basra'ya, İstanbul-İzmit-İznik-Eskişehir-Akşehir-Konya-Ulukışla-Adana-Halep-Şam üzerinden Mısır ve Halep'den açılan diğer bir kol Kilis-Nusaybin-Musul-Bağdat ve Basraya; gene Antalya ve Alanya'dan gelip Konya'dan kuzeye çıkıp bir yol Ankara-Çankırı-Kastamonu-Sinop üzerinden Kırım doğrusuna uzanıyordu.” (Akdağ, 1995:30)

“Selçuklular Anadolu'yu İslam dünyasının geniş iktisadi ve ticari faaliyetleri içinde yer almasını sağlayan ülkenin tarihinde bir devir açmıştır. Artık kuzey-güney ticareti için Anadolu yolu büyük önem kazanmıştır. Bizans ve Haçlı taarruzlarından 1776'daki Miryakefalon Zaferinin ardından, İkinci Kılıç Arslan zamanında Anadolu'da dış ticaretin başlaması için gerekli şartlar hazırlanmıştır. Şartların değişerek, Selçuklu devletinin iktisadi ve ticaret siyaseti, sultalarında bu konuya verdiği önem, fetihler yapılırken ticaret yollarının emniyet altına alınması ve iktisadi faaliyetlerin önem kazanması, Selçuklular zamanında ticareti geliştirmiştir. 13. yüzyılın başlarından itibaren, Karadeniz ve Akdeniz limanlarını hedef a-

lan fetih siyaseti, Selçuklu Türkiye'sini doğu-batı ve kuzey-güney ticaretinde etkin bir hale getirip, ona yeni bir köprü niteliği kazandırmıştır. Asya-Avrupa ticaretinin büyük bir bölümünün Anadolu üzerinden yapılması sağlanmıştır.” (Yasa, 1988:106)

“Ülke içindeki ticaret çok gelişmiş, II. Kılıç Arslan döneminden itibaren Antalya-Konya-Aksaray-Kayseri kervan yolları faaliyete geçmiş, yollar üzerinde kervansaraylar inşa edilmiştir. Selçuklular döneminde Konya, doğunun iktisadi ve ticari faaliyetlerinin merkezidir. Çevreyle bağlantıları sağlayan Akşehir çayı, Afyon, Beyşehir, Seydişehir, Karaman, Eğridir, Ankara, Aksaray yolları üzerinde inşa edilen Ruzapa, Altunapa, Kadınhanı, Ilgın, İshaklı, Kızılören, Kuruçeşme, Yunuslar, Firvat, Hatunsaray, Kaşın, Eli kesik, Ertokuş, Böget, Zalmanda, Alay, Sultan, Azadin, Zincirli, Obruk, Akbaş hanları bulunmaktadır. Bu yıllarda Selçuklu'da devletin siyasetinde ekonomik politika başta gelirken, başkent Konya'da bundan nasibini almıştır. Konya'dan geçen Selçuklu kervan yolu, Aksaray-Kayseri üzerinden Sivas'a varan kervan yoludur. Bu yoldan ilk olarak Aksaray'dan ayrılan bir kol, Kırşehir'den ayrıldıktan sonra ikiye ayrılarak bir yandan Ankara'ya ulaşıyordu. Diğer yandan Zile üzerinden Turhal'dan Samsun'a giden yol ile birleşiyordu. Kayseri'den güneydoğuya giden bir yol yine ikiye ayrılarak, Darende üzerinden Malatya'ya ve Elbistan üzerinden, Suriye ve Halep'e gidiyordu. Sivas'tan doğuya uzanan yol ise Divriği, Erzincan ve Erzurum'u izleyerek Tebriz'e varıyordu. Ülkeler arası ticareti sağlayan Ayaş'tan başlayarak bir yandan Tebriz'e, diğer yandan Karadeniz'e uzanan karayolunun dışında Türkiye'den geçen kervan yolunun başlangıç limanı Antalya olup, buradan Konya'ya iki yol uzanıyordu. Birisi göller yöresinin güneyinden, Seydişehir üzerinden, ikincisi Isparta-Eğridir üzerinden geçerek Konya'ya varıyordu. Akdeniz sahillerinden gelen yollar, bizi Bizans'ın başkenti İstanbul'dan ya da Ege sahillerinden, Milet ve Efes'ten başlayan yollarda Konya'ya ulaşıyordu. Yine Anadolu'yu güneydoğudan kuzeybatıya doğru köşegen olarak kesen ve Suriye ve İstanbul'u buradan bağlayan yol da Konya ile bağlantılı idi.” (Yasa, 1996:106).

“Selçuklular zamanındaki güvenli ortam ve ticari imkanlar Kıpçak, Bulgar ve Rus tüccarları Konya'ya çekmiştir. 1255'de Konya'ya gelen Rubruck, burada Venedikli ve Cenevizli tüccarlara rastlandığını belirtir. Seyyahın verdiği bilgiye göre, Cenevizli Nicolos de Santasino ve Venedikli Benifece de Molerdin adlı iki tacir Konya'da çıkmakta olan şapı tekelilerine almışlar ve fiyatı 15 besenteden 50 besente çıkarmışlardı. Milletlerarası ticaretin çok arttığı 13. yüzyılda, Konya'da Venediklilere ait bir Konsoloshanenin varlığı belirtilmektedir. Bu dönemde Konya ile Kıbrıs arasında transit ticareti yapılmış ve oraya diğer eşyaların yanı sıra, şap, yün, deri, ham ve işlenmiş ipek getirmişlerdir. İranlı tüccarların da bu

dönemde, sık sık Konya'ya geldikleri bilinmektedir. Ticaret içinde Tebriz'den gelen tacirleri Eflaki haber verirken, Altunaba vakfiyesinde de Tebrizli tacirlerin ismi geçmektedir. Konya ile ticaret yapanlar arasında, Şamlular vardır. Selçuklular zamanında daha çok ülkeler arası ticaret yapanlar için kullanıldığını sandığımız tacir sıfatının nitelediği tüccarların Anadolu dışında Konya'ya ve Konya'dan Anadolu dışına olan hareketi Konya'nın bir başkent ve ticari merkez olarak önemini vurgulaması açısından dikkat çekicidir.” (Yasa, 1996:107).

Selçuklular döneminde, Konya şehri çevresindeki ticari faaliyet, coğrafi konumuna bağlı olduğu gibi, bu olanağı sağlayan Selçuklu sultanlarının katkıları da inkar edilemez. Konya şehrinin o dönemde, başkent olmasının da büyük etkisi vardır. Dört bir yandan gelen yolların, Konya şehrinde düğümlenip buradan dağılması, ticareti bu noktaya çekmiştir. Tarihi İpek Yolu'nun da etkisi vardır. Anadolu'nun üç kıtayı birleştirir konumunda olması ve buralara geçişin Konya üzerinden sağlanması, buranın ticari önemini daha da arttırmıştır. Bunu bilen Selçuklu sultanları, tüccarlara bir çok imtiyazlar vererek, tüccarları Konya'ya çekmişlerdir. Kuzeyde Akdeniz sahiline açılan ticaret yollarını güvenlik altına almışlardır. Bu yollar üzerinde yapılan kervansaraylar da, ticaretin güvenli ve kolay yapılmasını sağlamıştır. Konya'daki tüccarlar bu dönemde, zenginliklerini arttırmışlardır. Burada mal değişimi için konaklanması, Anadolu Selçuklu başkentini zengin bir şehir yapmıştır.

“Daha önce de belirtildiği gibi, önemli bir ticaret ağı içinde konumlanmış olan Konya'nın çevresindeki yoğunluk, şehir içi ticaretinde de mevcuttur. Önemli ticaret yollarına açılan kale kapıları dışında, bazı çarşı ve pazarların kurulduğu anlaşılmaktadır. Konya şehrindeki ticaret dokusunun belirlenmesinde en önemli kaynak vakfiyelerdir. Altunaba ve Devlet Hatun Vakfiyeleri gibi. Konya'daki ticaret faaliyetleri çarşı, pazar, han ve bazen onlardan bağımsız olan dükkanlardan gerçekleşmiştir. Bu faaliyetlerde imalathanelerin bulunduğu kısımların ayrı olduğu belirtilmektedir. Pazar ve çarşıların farklı fonksiyonları bulunmaktadır. Bu dönemde çarşıların yanyana bulunduğu ve her çarşının içinde bulunan esnafa göre, adlandırıldığı belirtilmektedir. “Yeni çarşıda”, “külahçılar sırasında” gibi ifadelerin kullanıldığı vakfiye verilerinden anlaşılmaktadır. Bu dönemde Anadolu'ya gelen İbni Batuta, Konya çarşılarının muntazam ve güzelliğinden söz ettikten sonra, her sanat erbabının bir yerde topladığını söylemektedir Kayıtlarda Konya'daki esnafın yer aldığı daha büyük çarşı ve pazar yerlerine, açılırdı. Çarşıda dükkanlar çoğunluktadır. Buralarda kendi yaptıklarını satanlar yanı sıra, dışardan getirdiklerini satanlar da bulunuyordu. Üretimle uğraşanlar arasında, hammaddeyi yarı mamul hale getirenlerin yanı sıra, daha çok yarı işlenmiş ürünleri kullanabilir mamul ha-

line getirenler de vardır. Hanlar da çarşı içinde bulunmaktadır.” (Yasa, 1996:208-209).

“Bu dönemde 12 çarşının olduğu tespit edilmiştir. Şehrin kaynaklarından öğrenildiği kadarıyla, en erken tarihli çarşısı 1202’de adı geçen Eski Çarşı olmalıdır. 1190 yılında II. Haçlı Seferi sırasında, Frederick Barbarossa kumandasındaki ordu şehre girerek çarşayı yağmalamıştır. 1190 yılında Haçlıların tahribatına uğrayan çarşının, Eski Çarşı olduğunu akla getirmektedir. 12. yüzyılın son 10 yıllarından önce şehirde iç kale surlarının oldukça dışında bir ticari faaliyet varlığına işaret eder. Vakfiyelerin belirttiğine göre, eski ve yeni çarşıların kalenin doğusunda bulduklarıdır. Şeriye sicil kayıtlarında, bu çarşıdaki dükkanlar kale hendeğine sınır gösterilmektedir. Eski Çarşıda Demre Hatun ve Bedreddin Yalman Hanları, Altunaba kervansarayını için vakfedilmiştir. Altunaba medresesi için vaat edilmiş yedi dükkan, ayrıca yine medreseye vakfedilmiş dört evden söz edilmektedir. Eski çarşının doğusunda olan Yeni Çarşı da ise, Altunaba Medresesi Altunaba Hanı, bu hana bitişik ve karşısında bulunan toplam 28 dükkan dışında külahçılar vardır. Külahçılar sırasında birbirine bitişik beş dükkan, iplik pazarında hallaç dükkanı, hoşafçılar ve hoşafçılarda bulunan bakkal dükkanının varlığı tespit edilmektedir. Selçuklu dönemi Konya’sında, belirlenebilen önemli bir ticaret merkezi de Uzunçarşıdır. Şerafettin caminin yanından başlayarak, İplikçi Camii’de içine alıp, Adapazarı kapısına kadar ulaşan bu cadde de, çeşitli esnaf dükkanları ile çevrili olmalıdır. Selçuklu döneminde, Şerafettin caminin yerinde bulunduğu anlaşılın Selçuklu dönemi yapısı, bir cami ve karşısında İplikçi Cami ile bu merkezin Selçuklular döneminden itibaren, hatta yapıların ortaya çıkış tarihi göz önüne alındığında, en geç 1124’lerde bir merkez olduğuna ve Selçuklu döneminde oluşan şehir merkezinin Osmanlı döneminde de devam ettiğini ortaya koymaktadır. Kaynaklardan ortaya çıkarılan çarşı ve imarethaneler, çömlekçiler, Sabunhane, Ekinciler, Kasaplar, Küllahçılar çarşılarıdır. Konya halkının her türlü ihtiyacını karşılayan çarşılar hakkında bilgi verilmektedir. Bunlar arasında pamukçu, dokumacı, bezoz, dülgere, berber, demirci, debbağ, ressam, doğramacı, saraç, boyacı, kağıtçı, eskici ve çulhacıdır. Bunlar dışında ekmekçi, kasap, doktor, hekim ve sünnetçiler vardır. Kaynakçılardan tespit edilen sekiz pazardan bazıları, dış kale surlarının kapıları dışındadır. Bazıları ise, iç kale çevresinde yer almaktadır. Konya’da mevcut olan pazarlardan bir kısmı, tek tür malın satıldığı alanlar olarak görülmektedir. Bunlardan at pazarı gibi, geniş alana ihtiyaç duyulan pazarlar, göçebelerle yapılan alışverişler de göz önüne alınarak, şehir surları dışına kurulmuştur. At pazarı, Kapı Camii civarında, dış kale surlarının güneydoğudan gelen kervan yolları ile kesildiği pazar kapısı dışında idi. Bir diğeri de, İplikçi pazarıdır. Bu pazar Altunaba Medresesi civarında idi. Garipler pazarı da, dış kalenin batısında Hoca Fakih semtinde, batıdan Konya’ya ulaşan kervan

yolunun sonunda idi. İsminden hareketle bu pazarın şehir dışından gelenlerin alışveriş ettiği bir pazar olduğunu düşünmek mümkündür. Camii Pazarının konumu belli olmakla beraber, isminden hareketle Alaeddin Camii civarında olduğu kabul edilirse de, bunu doğrulayacak herhangi bir veri mevcut değildir. Buğday pazarı Karatay Medresesi iç kalede, odun pazarı ise İnce Minareli Medrese civarında, dış kalenin içinde, iç kalenin çevresinde kurulmuşlardır ki, 13. yüzyılın ikinci yarısı için bu pazarların yerini doğal karşılamak gerekir. Tuz pazarı da, şehrin doğusunda olmalıdır. Attarlar pazarının varlığı ise, kaynaklardan öğrenilmektedir. Ahmet Şemsettin Eflakî vasıtasıyla öğrenilen pazarlarda vardır. Bunlardan birisi olan tuz pazarı farklı malların satıldığı pazardır. Mevlana'dan dolayı öğrenilen diğer pazar, bir avcının yakalamış olduğu tilkinin kürkünü sattığı pazar yeridir. Çarşının içinde yer alan kürkçüler hamamı ve mahallenin aynı adla anılması, burada kürkçülere ait bir çarşının varlığını vurgulamaktadır.” (Yasa, 1996: 212-214).

“Konya’da, varlığını kaynaklardan belirttiğimiz 16 han mevcuttur. Bunlardan Bezzazlar (“Bezzaz=bezci” bezciler hanı) hanına ilişkin bilgi, XV. yüzyıla ait tahrir defterlerinden öğrenilmektedir. Bu hanın Şerafettin Camii civarında, sonradan yerine Bezzozlar hanının yapıldığı civarda yer alması muhtemel görünmektedir. Çarşı içinde yer alan dört han ise, Altınoba, yeni çarşıda, Demre Hatun ve Bedreddin Yalman hanları eski çarşıda, Altınoba'nın diğer hanı ise Debbağlar içindedir. Debbağlar hanının iki katlı ve 18 odalı olduğu anlaşılmaktadır. Mecidiye hanı Demirciler çarşısı içinde, Karatay hanı Buğday pazarında, Pirinçiler ve Nizamiye hanları şehrin doğusunda, iç kaleye yakın olarak konumlandırılmıştır. Şekerfuruş Türbesi önünde yer alan Köle Hasan hanının şehrin batısında, dış kalenin Ahmedek kapısı dışında, Altınoba'nın Debbağlar hanını ise, Meydani olarak bilinen mahallede, Yeni Bahçe isimli yerde olduğu anlaşılmaktadır. Bu han da, dış kalenin Debbağlar kapısı dışında, kuzeydoğudadır. Kanara hanı'nın, at ve koyun pazarının bulunduğu civarda olması muhtemeldir. Diğer iki handan biri, şehrin güneyinde Zarende kapısı dışında Sahip Ata hamamı yakınında, diğeri ise, Attar Armağan Şah mahallesindedir. Karatay hanı'nın, Buğday pazarında bulunması nedeniyle, tahıl alım satımıyla ilgili bir han olması muhtemeldir. Şehir içi hanlarının bir kısmı tüccar hanı görünümünde olup, içinde tacirlerin kaldığı anlaşılmaktadır. Fakat bugünkü verilerle, bu hanlarda herhangi bir ticari faaliyetin olup olmadığını belirlemek mümkün değildir. Bunlar dışında şehrin dışarıya açılan yollar üzerinde de dükkan ve hanlar bulunmaktadır.” (Yasa, 1996:215-216).

“Konya'da ticaret alanı, şehrin çeşitli yerlerine dağılmış olup, en yoğun ticaret dokusu şehrin doğusunda bir taraftan iç kaleye doğru uzanırken, diğer taraftan Şerafettin Camiinden At pazarına uzanmaktadır. İplik-

çi camii civarından başlayarak, dış kale surlarının doğu ve kuzey bölümü de, bu anlamda yoğunluk taşıyan bir bölge gibi görünmektedir. İç kalenin kuzey ve batısı ile dış kalenin Sahip Ata camii civarında başlayarak, At pazarı kapısına kadar varan kısmı da ticari bölge olarak değerlendirilmiş olabilir ki, sözü edilen bölgeler bugün de, şehrin ticari faaliyetlerinin yoğun olarak sürdürüldüğü yerlerdir. 12. yüzyıla kadar Hıristiyanlar tarafından sürdürülen ticaret, Türklerin Anadolu'ya yerleşmesi ile birlikte kısa sürede el değiştirmeye başlamıştır. Başlangıçta muhtelif sanat kollarının, Hıristiyanlarla Türkler arasında paylaşıldığı görülürken, kısa bir süre sonra çoğu Müslüman olan esnafın arasında tek tek Ermeni ve Rumlara rastlamak mümkündür. Çeşitli sanat kollarının kısa sürede el değiştirerek Türklere geçmesinde, 13. yüzyıl başlarında 34. Abbasi halifesi En-Nasırîdini Han'ın kurduğu Fütüvvet teşkilatına bağlı olarak Anadolu'da meydana getirilen Ahi teşkilatının önemli bir rolü olmuştur.” (Yasa, 1996:217-218).

Konya şehir içi ve çevresinde görülen ticari canlılıkta, Selçuklu devletinin büyük desteği olmuştur. Konya yol kavşağı konumunu bu devirde kullanarak, dünya ticaretini o dönem için elinde tutmuştur. Selçuklu devrindeki kervanlarla yapılan ticaret, bazı saldırılar ve yağmalarla sekteye uğradıysa da, Karamanoğulları döneminde de önemini korumuştur. Bu dönemde de Antalya üzerinden ticari faaliyetler sürmüştür.

“Kanuni Sultan Süleyman zamanında yaptırılan tahrirde, 300'e yakın sebiller, 121 Dac-üz ziyafesi, 340 kadar bağlı bahçeli büyük sarayları vardır ki, Paşa Sarayı pek meşhurdur. 26 beton han, 1 bedesten, 1.900 dükkanı vardır. Sipahi pazarı, Saraçhane, tahtakalesi pek mamur ve muzeyyendir.” (Konyalı, 1996:23-24)

“1894 salnamesinde, Konya kentinde 1560 dükkan, 118 mağaza, 25 kahve, 14 han, 68 fırın, 4 hamam, 25 değirmen, 10 debbaghane (dericilik), 3 kiremit ocağı olduğu yazılıdır. Bu salnamede Konya ve çevresindeki köylerde 98 değirmen vardır. 1899 Konya vilayet sannamesinde Konya kentinde taşınmaz mallar 2078 dükkan, 6 otel, 18 han, 88 fırın, 4 eczane, 7 lokanta, 29 su değirmeni, 1 mezbaha, 3 buzhane, 7 kervansaray vardır.” (Yurt Ansiklopedisi, 1983:5132) . Osmanlı döneminde de şehir içi ticareti sürmüştür Fakat şehirlerarası ticaret canlılığını kaybetmiştir. Şehir içindeki dükkan ve işyerleri Konya şehrinin ihtiyacını karşılayamamaktadır.

“Osmanlı devrinde yapılan bedestenlerden en büyüğü olduğu söylenen, bugünkü Erkek Sanat Enstitüsü binasının bulunduğu yerde 945 H (1538 m) yılında Kanuni devrinde inşa edilen 9 kubbeli bedesten, 1901 yılında istimlak edilerek yıkılmıştır. Bugünkü Konya çarşısının bir kısmı ise, 1286 H (1868 m) yılında Konya valisi Burdurlu Ahmet Tevfik Paşa

zamanında yaptırılmış ve Tevfikiye adını almıştır. 1869 yılı yangınında yanan ve Vali Ahmet Tevfik Paşa tarafından yenilenen bu çarşıya ait kitabe müzeye kaldırılmıştır. Yine 1319 H (1901 m) yılında Konya Valisi, M. Ferit Paşa tarafından bir Buğday Pazarı yaptırılmıştır. Konya şehrinde At pazarı, Saman pazarı v.b. müstakil pazar yerleri de teşekkül etmiş, 1758 yılında Konya çarşısında Silah pazarı adı ile bir iş hanı yaptırılmıştır.” (Önder, 1962:361). Buraları o dönemde, Konya şehir içi ticari fonksiyonunu canlı tutmuştur.

Bu dönemde Konya şehri için ticaret büyük ölçüde, tahıl ticaretini içeriyordu. Tahıl tarımı yapan halk, tahıl ticaretine ağırlık veriyordu. Konya’da, diğer malların ticareti ve sanatlar da varlığını sürdürmüştür.

“Birçok el sanatları gibi, deri işçiliği de, Konya’ya mahsus bir el sanatı olarak kalmış ve tarih boyunca da önemini korumuştur. Selçuklular devri Konya’sında da, deri işçiliğinin pek ileri sanat olduğu belirtilmektedir. Osmanlı devrinde deri işçiliği de büyük bir önem kazanmıştır. XVII. yüzyılda buraya gelen Evliya Çelebi de, deri işçiliğinin önemini vurgulamaktadır. Kulaççıları, berberleri meşhurdur, ama debbağları (dericileri) Mülk-i Osmani’deki debbağların en mahirleridir. Konya deri işçiliği Osmanlılar devrinde bir hayli ileri gitmiş. Konya’da renk renk imal edilen deriler, dış memleketlere ihraç edilir olmuştur. Bu yüzyıllarda Konya’da bir çok semtlerde debbağların mevcut olduğu, Şeriyeyi kayıtlarından öğrenilmektedir.” (Önder, 1962:362).

“Konya’da, ilk güherçile (baruthane) imalathanesinin ne zaman kurulduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, XV. yüzyıldan itibaren Konya çevresinde güherçile imal edildiği bilinmektedir. Sicil kayıtlarından Konya baruthanesinden İstanbul’a güherçile sevk yapıldığını öğrendiğimiz gibi, Konya civarında, Ilgın ve Karaman, ilçeleri köylerinde de, güherçile karhadesi bulunduğu, bunların mültezimlerle toplanarak, İstanbul’a gönderildiği anlaşılmaktadır. Konya güherçile fabrikası, şehrin bugün baruthane adıyla bilinen semtinde Sultan Mahmut II. zamanında büyütülmüştür. Sultan Abdülhamit II’nin emriyle 1301 H (1883 m) yılında yeniden inşa edilmiştir. Konya’da halıcılığın tarihi çok eskidir. Fakat Konya’da halıcılığı, Selçuklu’ların Konya’yı başkent yapması geliştirmiştir. 15. ve 16. yüzyıllarda Konya halıcılığı, en değerli örneklerini vermiştir. Konya halılarında kullanılan yünler, Konya’da gelişen koyunlardan temin edilir. Bu dönemde halı dokumacılığı yapılan merkezler, Karaman (Kızıllılar), Karapınar, Ladik, Sille, Akşehir, Saray, Kavak, Keçimuhsini, Obruk gibi Konya’ya bağlı ilçelerdir. Yine Çin’e kadar seyahat eden Marko Polo, Anadolu ve bilhassa Konya’da dünyanın en iyi Çin halılarının dokunmakta olduğunu seyahatlerinde kaydetmiştir.” (Önder, 1962:363-364).

Konya'da halıcılığı teşvik maksadıyla, Konya Valisi Ferit Paşa tarafından 5 Mayıs 1901 tarihinde halı ve kilim sergisi açılmış ve dokuma halılar sergilenmiştir. O günden sonra, Konya halıcılığı daha da geliştirilerek, günümüze kadar gelmiştir. Eski önemi olmasa da, halı dokumacılığı devam etmektedir.

Konya şehri ticaret hayatı, şehrin Osmanlı İmparatorluğu eline geçmesinden olumsuz etkilenmiştir. Fatih Sultan Mehmet buradaki ticaret ve bina yapımı ile uğraşan insanları, yanında İstanbul'a götürmüştür. İstanbul yeni başkent olduğu için, imara ihtiyacı vardı. Konya'daki meslek sahibi insanlar, zorunlu göçe tabi tutulmuştur. Bu da Konya şehir ticaretini yavaşlatmıştır. Orta çağda Hindistan deniz yolunun keşfi, İpek Yolu ticaretinin başka istikamete kaydırıldı. Böylece Orta Asya ve Hindistan'a giden İpek Yolu Anadolu'dan geçmeyecekti. Konya şehri Avrupa'dan gelip, Asya'ya giden İpek Yolu üzerindediydi. Bu da Konya şehri gibi, Anadolu'daki diğer ticari şehirleri de etkilemiştir.

XIX. Yüzyılın sonlarında Konya'nın, Anadolu demiryolu ile bağlantısının kurulması, yörenin ticari ulaşımına katkıda bulundu. Anadolu demiryolunun 445 km uzunluğundaki Eskişehir-Konya hattının imtiyazı 1893'te Deutsch Bank'a verilmişti. 1896'da yapımı tamamlanan hat Konya'yı İstanbul'a bağlıyordu. Yapımı 1894-1896 arasında gerçekleştirilen, 252 km uzunluğundaki Alaşehir-Afyon hattı ise, Konya'nın İzmir-Aydın demiryolu ile bağlantısını sağlamaktaydı. Demiryolu, Konya'dan güneye doğru uzandıkça, yörenin ticari ulaşımı da canlandı. Konya-Ulukışla-Karapınar (Adana) hattının yapımı 1912'de tamamlandı. Bağdat demiryolu hattının bir bölümü olan bu hattın uzunluğu 291 km idi. Konya'dan İstanbul'a, İzmir'e ve Adana'ya bağlanan demiryolu hattı Konya ticaretinin yeniden önem kazanmasına sebep oldu. Demiryoluyla tahıl taşımacılığı, İzmir'e ve İstanbul'a kadar uzanıyordu. Tahıl taşımacılığı ticaretin gelişimini sağladı.

Anadolu'da Kurtuluş Savaşı devam ederken Konya şehri, İngiliz ve İtalyan askerleri tarafından işgal edildi. Fakat uzun sürmedi. İç Anadolu'dan Ege'ye Akdeniz'e askeri yükler de demiryoluyla taşınıyordu. Konya şehri, Kurtuluş savaşında savaş cephesine çok yakındı. Esnafı ve halkı, Türk ordusunun kıyafet ve yiyecek ihtiyacının temininde yardımcı oldu. Ticaretle uğraşan halkı gerekli yardımı yaptı.

Kurtuluş Savaşı sonrası Konya şehri, gelişmesini sürdürdü. Şehir yolları açısından kavşak noktası olduğundan, ekonomik faaliyetler canlanmıştır. Ekonominin gelişmesi, şehrin sosyal yaşantısına da yansımıştır.

3. Konya Şehrinde Cumhuriyetten Günümüze Ticaret Hayatı

Cumhuriyet'ten sonra ticaret Konya'da yeniden canlanmıştır. II. Dünya savaşı yıllarında buğday önem kazanmıştır. Konya çevresi, buğday üretim alanı olduğundan, buğday ticareti artmıştır.

1950'lerden sonra traktörün tarıma girmesi, buğday üretimini artırmıştır. Türkiye genelinde karayolu yapımına hız verilmesi, Konya'da ticari hayatı canlandırmıştır. Konya'yı Ankara'ya, Çukurova'ya, Ege'ye ve Doğu Anadolu'ya bağlayan karayolları ağının kurulmasıyla şehrin, ülke içindeki şehirlerle ulaşımı sağlanmıştır. Şehirlerin buğday ihtiyacı, üretimi artırmıştır. Karayolu ağının gelişmesiyle, şehir çevresindeki tarımsal ürünler tümüyle pazara açılmıştır. Böylece, şehirde tarımsal ürünler alım satımına dayanan ticaret hayatı daha da canlanmıştır. Ticaretin gelişimi de, yol ağı sistemine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.

Tüccarlar, malı alırlar ve belirli bir kâr karşılığında toptancılara satarlardı. Bunlar, aldıkları mahsulleri depolarlardı. Mevsiminde ve zamanında yol ağı sistemiyle İstanbul, İzmir, Mersin limanlarına yollarlar ve oradan da diğer pazarlara gönderilirdi.

1950'lerde, Konya şeker fabrikasının açılması civardaki hayvancılığı geliştirdi. Fabrikada hayvanlar için yem üretiliyordu. Bu yıllarda şehirde, tarım ürünlerinin ticaretiyle uğraşanların gelir düzeylerinde belirgin bir artış olmuştur. Bu dönemde, şeker fabrikasının, et balık kurumu vb. bir çok fabrikanın açılması şehirleşme sürecine hız katmıştır. Bunlar yanında, un fabrikaları dışında önemli bir sanayi girişimi olmamıştır. 1970'lere geldiğinde Konya, Türkiye'nin önemli bir tarım ürünleri ticaret merkezi haline gelmiştir. Tahıl, baklagiller, meyve, pancar ve tiftik yün alım-satımı, şehrin ticaretinin başlıca konusudur. İmalat sanayiinin gelişmesiyle, şehir ticaretinde önemli değişiklikler olmaya başladı. Tarım ürünleri ticarete önem kazanırken, tarıma dayalı sanayi ürünlerinin ticaretteki ağırlığı sürekli arttı. 1980'lerde dış satım artmıştır. Özellikle Ortadoğu ülkelerine satış yapılmaya başlanmıştır. Bunlar buğday, baklagil, meyve gibi ürünlerdir. Ortadoğu ülkelerine, tarım araçları vb. sanayi ürünleri satılmaktadır.

“1975 yılında Konya'da toptan ve perakende ticaretle uğraşan 18.146 kişi il faal nüfusunun %2.9'unu oluşturuyordu. Bunların 826'sı toptancı 17.320'si perakendeci idi. Şehir ticaretinin önemli konusu tarım ürünleri idi. 1980 yılında şehirden Ortadoğu ülkelerinemahsul satışı yapılırdı. Bu ülkeler İran ve Irak'tır. 1982'de Konya ticaret odasına kayıtlı üyelerce gerçekleştirilen toplam 1.9 milyar TL. dış satım tutarının %58'i Ortadoğu ülkelerine yapılan dış satımdan sağlanmıştır. Avrupa ülkelerine yapılan dış satımda ise, ilk sırayı İsviçre almıştır.” (Yurt Ansiklopedisi, 1983:5162).

1980 sonrası Konya'da, sanayi ve ticarete büyük gelişmeler olmuştur. Organize Sanayi bölgelerinin kurulmasıyla, ticaret daha da gelişmiştir. I., II., III. Organize Sanayi bölgeleri kurulmuştur. Bu sanayi bölgeleri, otomobil fabrikaları, oto yedek parçaları fabrikası, tahıl ürünlerine dayalı

fabrikaların bulunduğu yerlerdir. Küçük sanayi siteleri ise, mobilyacılar sanayi sitesi, ayakkabıcılar sanayi sitesi, inşaat malzemeleri sanayi sitesi, toptancılar sanayi sitesi gibi yerlerdir. Organize sanayi bölgelerinde, fabrikaların yapımı hız kazanmıştır. Bu durum Konya şehri ticaretini geliştirmiştir. 1980 yılında Selçuk Üniversitesinin yeni fakülteler açmasıyla öğrenci sayısı artmıştır. Nüfus artınca, tüketici sayısı da artmıştır. Dolayısıyla şehiriçi ticaret artmıştır.

Tablo 1: Konya Şhrinde Yıllar İtibariyle Ticari İşyeri Sayısı

Yıl	Ticari İşyeri
1980	7.863
1991	7.656
2002	28.526

Kaynak: Konya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Başkanlığı Kayıtları

Tabloda da görüldüğü gibi, 1980-2002 yılları arasında geçen 22 yıllık sürede ticari işyeri sayısında %350'den fazla bir artış olmuştur. Bu artışlar daha çok 1990 sonrasıdır. 2002 yılına gelindiğinde sayı yükselmiştir. Konya şhrinde sanat ve ticaret faaliyetlerinin yoğunluk kazandığı anlaşılmaktadır.

1980 yılına gelindiğinde Konya ticaret odasına kayıtlı üye sayısı da artmıştır. Toplam 7.863 kişi Konya ticaret odasına kayıtlıdır. Bunlar Konya şehir ticaretini canlı tutmaktadır. Ticaret odasına kayıtlı olanlar içinde, müteahhitler 708, manifaturacılar 477, bakkal ve tekel bayisi 642, nakliyatçılar 539, ekmek imalatı 406, oto tamircileri 400 kişi ile ilk sırada yer alır.

Tablo 2: Konya'da 1980'de Ticarethane Sektöründeki Üye Sayısı

Ticarethane Sektöründe Çalışanlar	Üye Sayısı
1-Manifaturacılar, bazı elbiseçiler...	477
2-Bakkallar, tuzcular, tekel bayileri...	642
3-Hayvan ve hayvan mahsulleri satanlar...	417
4-Kundura ve deri mahsulleri satanlar...	90

5-Mahrukatçılar, mobilyacılar...	50
6-Hububat satanlar...	100
7-Otel han ve hamamlar...	89
8-Temizleyiciler...	40
9-Bankalar, sarraflar, eczaneler, komisyoncular...	281
10-Müteahhitler...	708
11-Ev eşyası satanlar, kitapçı, fotoğrafçı v.s...	400
12-İnşaat malzemesi satanlar...	485
13-Tuhafiyeci, attar...	438
14-Yaş sebze komisyoncuları, şekerci, lokantacı....	310
15-Oto yedek parçacı, akaryakıt bayii....	365
16-Madenci...	28
17-Nakliyeci, emlak komisyoncusu...	539
Toplam	5.459
Küçük İmalat	Üye Sayısı
1- Keresteci, Arabacı, Marangoz	265
2- Süt ve süt mamulleri	29
3- Gazoz, meşrubat, leblebici	31
4- Makine imal edenler	158
5- Ziraat alet ve makinasi imal edenler	114
6- Sıcak ve soğuk demirciler, sobacılar	116
7- Karyola, çelik eşya imali	29
8- Kaporta ve karoser imali	43
9- Elektrik ve oksijen kaynakları	17
10- Kundura imali	105
11- Mobilya imali	52
12- Ekmek imali	406
13- Terzi, yorgancı, dokumacı	353
14- Oto tamir	400
15- Tenekeci, kiremit, tuğla, kireç	240
16-Matbaacı	46
Toplam	2.404
Genel Toplam	7.863

Kaynak: Konya Büyük Şehir Belediyesi Kayıtlarından Alınmıştır.

1985 yılında Konya şehrinde küçük imalathanelerde çalışan, Ticaret Odasına kayıtlı 1242 oto tamirhanesi, 794 soğuk demirci, 1181 tornacı, 284 zirai alet imalatçısı, 406 marangoz, 40 sobacı, 453 ayakkabı imalatçısı, 120 mobilyacı bulunmaktadır. 1990 yılı itibariyle, 1490 oto tamircisi, 820 soğuk demirci, 1367 tornacı, 297 ziraat alet imalatçısı, 337 marangoz, 105 sobacı, 453 ayakkabıcı, 120 mobilyacı kayıtlıdır. Bunlar yıllar itibariyle artış göstermektedir.

Tablo 3: Konya Şehrindeki Küçük İmalatçıların Yıllar İtibariyle İş-yeri Sayısı

Yıllar	Otomotiv	Soğuk Demirci	Tornacı	Ziraat Alet İmalatı	Marangoz	Sobacı	Ayakkabı İmalatı	Mobilyacı
1985	1242	794	1181	284	406	40	453	120
1986	1278	804	1183	282	327	49	453	119
1987	1289	805	1189	274	323	52	453	120
1988	1296	806	1196	275	328	53	453	121
1989	1477	819	1368	294	331	108	453	120
1990	1490	820	1361	297	337	108	455	127
1991	1552	842	1411	304	398	110	455	120
1992	1760	920	1483	310	605	113	455	129

Kaynak: Konya İl Planlama Müdürlüğü Verilerinden Alınmıştır.

1991 yılında Konya şehrinde Ticaret Odasına kayıtlı 7656 adet iş-yeri bulunmaktadır. Bunların 1008'i toptancı, bakkal, kasap, besici, 1152 si müteahhit, 847 si manifaturacı ve tuhafiyeci, 866 sı oto yedek parçacısı, 473 ü un fabrikaları ve fırıncılardır. Tablo'da bunların ayrıntılarını vermektedir.

Tablo 4: Konya’da 1991 Yılında Sanayi ve Ticaret Odasına Kayıtlı Firmalar

1	Bankalar, sarraflar, kuyumcular	217
2	Keresteciler ve mobilya imalatçıları	258
3	Manifatura ve tuhafiyeler	847
4	Dayanıklı tüketim malları satıcıları	342
5	Toptan bakkal, kasap ve besiciler	1008
6	Kuruyemişçiler	45
7	Müteahhitler	1152
8	Kitap-kırtasiye, matbaa ve züccaciye	404
9	Eczacılar	132
10	Hırdavatçılar	142
11	Akaryakıtçılar	824
12	Komisyoncular	138
13	İnşaat malzemesi satıcıları	342
14	Oto yedek parçaları	866
15	Ayakkabıcılar	214
16	Bakır ve demir satıcıları	138
17	Otel ve pastaneler	114
18	Fırıncı ve un mamülcüleri	473
<i>Toplam</i>		7656

Kaynak: Konya İl Planlama Müdürlüğü Raporlarından Alınmıştır.

Türkiye genelinde olduğu gibi, Konya’da süpermarketlerin sayısı artmıştır. Büyük mağazalar arasında “Gima”, “İpa”, “Adesa”, “Gross Market”, “Kombassan”, “Osmanoğulları Market ve Ordu Pazarı” gibi kuruluşlar sayılabilir. 2002 yılı Ağustos ayında açılan Real Mağazasını da bunların içine dahil edebiliriz.

Şehir, perakende ticarete bağlı olarak gelişmektedir. Günümüzde büyük alış-veriş merkezleri yoğunluk kazanmakta ve küçük esnaf sayısı azalmaktadır. Büyük alış-veriş merkezlerini üç grupta toplamak mümkündür. Mahalle Ticaret Merkezleri, Semt Ticaret Merkezleri, Bölge Ticaret Merkezleridir. Semt ticaret merkezleri 20000-40000 nüfusa hizmet veren, çeşitli dükkanların birlikte bulunduğu ve park alanlarının yer aldığı merkezlerdir. Bölge Ticaret Merkezleri ise, 100.000-250.000 nüfusa hizmet veren içinde bir çok mağazanın ve her çeşit ticari malın bulunduğu dükkanların, eğlence, kültür ve yeme içme sektörünün yer aldığı, ticaret merkezleridir. Yaklaşık 35.000-100.000 m² kapalı alan. Konya şehri için gelecekte bu üç başlık altındaki ticaret merkezleri planlanarak şehrin gelişme yönü belirlenmeye çalışılmaktadır.

Konya'da ticaret tarıma ve hayvansal ürünlere dayalı gelişmiştir. İmalat alanında sağlanan gelişmesiyle Konya şehrinde ticareti de geliştirmiştir. Makineler, oto yedek parçaları, lastik, plastik ürünler, tarıma dayalı işlenmiş ürünler, demir-çelik ürünleri, imalat makineleri, dokumacı, tuz, alüminyum, mermer şehirde üretilen bazı sanayi ürünleridir. Bu ürünler ticaret yoğunluğunu artırmıştır. D.İ.E, genel sanayi ve işyerleri sayımına göre, Konya şehrinde ticaret sektöründeki işyeri sayısı 1985 yılında 17330 iken, 1992 yılında 17810'a yükselmiştir. Şehirdeki işyeri sayısı, ülke genelinde ticaretle uğraşan işyeri sayısının %28'ini oluşturmaktadır. Şehirde ticari iş yerlerinin büyük bölümü, perakende satış ile uğraşmaktadır. 1992 yılında Konya şehrinde ticaret ile uğraşanların %75.5'ini perakende satış, %14.3'ünü lokanta ve oteller, %10.2'si toptan satışla uğraşan işyerleri oluşturmaktadır. Ticaretle birlikte bankalar da önem kazanmaktadır. Konya şehrinde 1999 yılında 34 ayrı bankaya ait 150 şube faaliyet göstermektedir Bankaların 4'ü kamu sermayeli, 23'ü özel sermayeli, 6'sı tasarruf mevduatlı, 1'i de yabancı sermayeli bankadır. Konya şehrinde 63, çevresindeki küçük kentlerde ise 88 banka vardır.

Konya'da, imalathane sayısı 2002'de 19.229'dur. Bunların 15.983'ü büyük işyeri olup, 3.246'sı küçük imalathanelerdir. Şehirde ticari işyerleri, merkezden şehre doğru yayılmıştır. Şehirde perakende işyerleri, belirli noktalarda yoğunluk kazanmaktadır. İmalathaneler ve toptancılar sanayi sitelerindedir. 1990 yılından sonra işyeri sayısı fazla artış göstermemiştir. 2000 yılı sonrası ticaret artmıştır. Bu dönemlerde yaşanan ekonomik krizlerin, şehir ticaretini etkilediği görülür. Fakat şehir ticaretteki gelişimini sürdürmüştür. Tabloda verilen işyeri sayısı, bu gelişimin göstergesidir.

Tablo 5: Konya’da Ticari İşyerlerinin Sektörlere Dağılım Sayısı (2002)

MESLEK GRUBU		ADET	TOPLAM
1	Manifaturacılar	296	350
	Mefruşatçılar ve Çeyizciler	54	
2	Konfeksiyoncular ve Hazır Elbiseciler	483	483
3	Tuhafiyeciler	257	306
	Parfümcüler, bujitericiler ve itriyatçılar	49	
4	İplik, orlon, yün vb. eşya satanlar ve trikotajcılar	93	211
	Terzi ve konfeksiyon malzemesi satanlar	21	
	Tüccar terziler ve gömlekçiler	47	
	Yorgancılar, yastıkçılar, kauçuk, pamuk ve ev tekstili satanlar	50	
5	Dayanıklı tüketim malı satanlar	309	444
	Elektrikli ev aletleri imal edenler ve satanlar	135	
6	Kuru temizlemeciler, çamaşırhaneler ve temizlik şirketleri	79	547
	Lokantalar ve restoranlar, kafeteryalar, çay bahçeleri	159	
	Otel, hamam, sinema, krathane, eğlence yerleri ve spor-güzellik salonları	117	
	Özel eğitim kurumları, dersaneler, sürücü kursları, öğrenci yurtları ve radyo TV işletmeleri	192	
7	Eczacılar ve ecza depoları	76	384
	Medikalçiler, tıbbi aygıt ve malzemeleri satanlar	150	
	Özel hastaneler, sağlık kurumları, diş merkezleri, laboratuvarlar	158	
8	Canlı hayvan yetiştiricileri ve besiciler	210	370
	Kasaplar, bağırsakçılar, sakatatçılar	115	

	Yün-tiftik yapağı ve deri ticareti yapanlar	45	
9	Yaş-kuru meyve, sebze komisyoncuları, kabzımallar ve manavlar	209	259
	Çiçekçiler ve peyzajcılar	50	
10	Toptan gıda satıcıları	628	628
11	Bakkaliye işi yapanlar, süpermarketler ve büfeler	422	422
12	Hububatçılar, bakliyatçılar, zahireciler	388	535
	Hayvan yemi satanlar, kırmacılar ve yem fabrikaları	147	
13	Ayakkabı toptan satıcıları	71	249
	Perakende ayakkabı satanlar ve kavaflar	63	
	Çantacılar, deri konfeksiyoncuları ve kürkçüler	41	
	Plastik, kauçuk, muşamba ve lastik ayakkabı satanlar	24	
14	Sarraflar ve kuyumcular	204	322
	Saatçiler, gözlükçüler ve döviz büfeleri	48	
	Hediyelik, turistik eşya imal eden ve satanlar	70	
15	Kitapçılar ve kırtasiyeciler	156	259
	Fotoğrafçılar, fotoğraf makinesi satanlar ve büro malzemeleri satanlar	59	
	Gazete, dergi yayımcıları, kitap yayınevleri	44	
16	Kağıt ve kağıt ürünleri satanlar	27	339
	Matbaacılar, mücellitler ve basımevleri	72	
	Ambalaj malzemesi üretenler ve satanlar	105	
	Reklam, tanıtım ajansları ve eşantıyon işi yapanlar	135	
17	Inşaat müteahhitleri	1185	166
	Inşaat mühendisleri ve mimarlar	272	

	Diğer mühendislik hizmetleri verenler ve proje yapanlar (harita, makina, elektrik)	119	
	Emlak komisyoncuları	91	
18	Yapı kooperatifleri	2147	7 245
	Köy kalkınma ve zirai sulama kooperatifleri	181	
	Tüketim temin tevzii ve üretim pazarlama kooperatifleri	129	
19	Demir, alüminyum, doğramacılar ve kaynakçılar	113	260
	PVC plastik pencere, kapı, panjur imal edenler ve satanlar	85	
	Madeni eşyalar, kafes, akvaryum imal eden ve satanlar	62	
20	Ziraat makineleri, römork, karasör, dorse vs imal eden ve satanlar	253	405
	Saç,profil, presçiler saç bükümcüleri	99	
	Bakırcılar, tenekeçiler, krom kaplamacılar, nikelajcılar ve sobacılar	53	
21	Asansörcüler	59	234
	Isıtma-soğutma işi yapanlar ve buzdolabı imal edenler	125	
	Güneş enerjisi imal edenler ve satanlar	50	
22	Petrol istasyonları işletenler, yıkama yağlama istasyonları	263	502
	Madeni yağ ticareti yapanlar, petrol ürünleri satanlar	144	
	Tüpgaz, oksijen gazı satıcıları ve gaz dolmuş tesisleri	95	
23	Oto bayileri, acenteler ve oto galerileri	172	406
	Oto komisyoncuları ve traktör satanlar	122	
	Oto lastiği satanlar ve kaplamacılar	112	
24	Oto yedek parça, toptan ve perakende satanlar	577	577
25	Züccaciye, billuriye, mutfak eşyası satanlar	141	298
	Attariye işi yapanlar, oyuncakçılar	83	

	Bisiklet, motorsiklet ve malzemesi satanlar, av malzemesi satanlar	74	
26	Sigortacılar	199	499
	Bankalar ve finans kurumları	75	
	Holdingleler, aracı kurumlar, kefalet kooperatifleri, dış ticaret şirketleri	173	
	Mali müşavir, muhasebeci ve diğer müşavirlik hizmeti yapanlar	52	
27	Nakliyeciler, şehirlerarası ambarlar	627	824
	Uluslararası yük ve eşya taşıyanlar	147	
	Servis araçları işletenler ve oto kiralama servisleri	50	
28	Hırdavatçılar	163	270
	Demir ve oto hurdacıları	71	
	Hernevi hurdacılar ve eskiciler	36	
29	Boyacılar, nalburiyeciler ve boya malzemesi satanlar	150	244
	Camcılar	71	
	Oto boyacıları	23	
30	Keresteciler ve yuvarlak ağaç satanlar	105	288
	Orman ürünleri imal edenler ve satanlar	80	
	Marangozlar, doğramacılar ve hızarıcılar	88	
	Mahrukatçılar	15	
31	İnşaat malzemesi ve inşaat demiri satanlar	338	531
	Sıhhi tesisat malzemesi satanlar	116	
	Çimento, hazır beton, prefabrik inşaat malzemesi imal edenler ve satanlar	77	
32	Seyahat acentaları ve turizm şirketleri	169	423
	Şehirler arası yolcu taşıyanlar ve otobüs işletmeleri	113	

	Servis aracı işletenler ve oto kiralama servisleri	141	
33	Elektrikçiler, bobinajcılar, elektrik malzemesi satanlar, Elektrik mühendisleri	232	567
	Bilgisayar satıcılar, bilgisayar malzemesi satanlar	181	
	Telefon, telekomünikasyon, elektronik cihaz imal edenler, satanlar ve tamirciler	154	
34	Fırıncılar ve ekmek fabrikaları	72	288
	Unlu mamuller, pastacılar ve tatlıcılar	102	
	Un, bulgur, irmik, nişasta satıcıları	56	
	Un fabrikaları ve un değirmenleri	58	
35	Mobilya imalatçıları ve dekorasyoncular	199	299
	Mobilya satıcıları	76	
	Mobilya döşemecileri ve oto döşemecileri	24	
36	Halı imal edenler ve satanlar	230	230
37	Şeker ve şekerli mamul imal edenler, satanlar (Reçel, helva vb.)	185	399
	Gıda imalatçıları, meşrubatçıları ve gazoz imalatçıları	113	
	Kuru yemiş, kuru kahve, baharat imal edenler ve satanlar	101	
38	Süt ve süt ürünleri imal edenler ve satanlar	114	235
	Hertürlü kümes hayvanı ve civciv yetiştiricileri, yumurtacılar	106	
	Balıkçılar	15	
39	Ayakkabı imal edenler	140	222
	Kundura levazımatı, deri kösele, taban imal edenler ve satanlar	68	
	Lastik, kauçuk ve plastik ayakkabı imal edenler	14	
40	Hernevi makina imal edeler ve satanlar	304	506
	Torna ve tesviye işi yapanlar	108	

	Sondaj ve derin kuyu su pompaları	94	
41	Dökümcüler	247	698
	Kömürcüler	149	
	Madenciler, mermerciler ve kireççiler	170	
	Kum, taş, kireç ocağı işleten ve satanlar	52	
	Tuğla, kiremit, mozaik, biriket, büz imal edenler ve satanlar	80	
42	Zirai ilaç, veteriner ilaçları satanlar ve veterinerler	104	369
	Kolonya imalatçıları	74	
	Kimyevi madde, kimyevi gübre satıcıları ve temizlik maddesi imal edenler	115	
	Tuzcular	76	

Kaynak: Ticaret ve Sanayi Odası verilerinden alınmıştır.

2002 yılı itibariyle Konya Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliğinden aldığımız tabloyu inceleyecek olursak, 29712 işyeri bulunduğunu görürüz. Burada imalathaneler ve ticarethaneler birlikte verilmiştir. Çünkü imal ve satış yerleri birlikte bulunmaktadır. Bu veriler kayıtlı oldukları ticaret odalarından alınmıştır.

Konya şehri, Türkiye'deki diğer sanayi şehirleriyle (İstanbul, İzmir, Bursa, Adana) rekabete girmiştir. Özellikle son yıllardaki, otomobil sanayi ve yedek parça yapımındaki gelişmeler etkili olmuştur. 2000-2002 yılındaki, Türkiye'deki ekonomik krizler Konya ticaretini etkilemiştir. Ekonomik krizin etkisine rağmen, ticaret ve sanayide gelişmeler sürmüştür. İç Anadolu'nun ticaret merkezlerinden biri olma özelliğini sürdürmüştür.

Tablo 6: Konya Esnaf ve Sanatkarla Odasına Kayıtlı Ticari İşyeri ve Sayıları Toplamı

No	Şehir	İşyerleri	Sayısı
1	Konya	Ayakkabıcılar	1110
2	Konya	Bakırcılar	143

3	Konya	Bakkallar	3501
4	Konya	Berberler	767
5	Konya	Besiciler	303
6	Konya	Beton Mamülleri	188
7	Konya	Bisikletçiler	337
8	Konya	Demirciler	640
9	Konya	Elektrikçiler	795
10	Konya	Emlakçılar odası	251
11	Konya	Fırıncılar odası	409
12	Konya	Fotoğrafçılar	216
13	Konya	Hurdacılar	369
14	Konya	İnşaatçılar odası	240
15	Konya	Kasapçılar odası	393
16	Konya	Kahveciler odası	1498
17	Konya	Keresteciler	162
18	Konya	Kırtasiyeciler odası	264
19	Konya	Lokantacılar	647
20	Konya	Mahrukâtçılar (oduncu)	138
21	Konya	Marangozlar	593
22	Konya	Minibüsçüler	2529
23	Konya	Mobilyacılar	399
24	Konya	Otelciler	169

25	Konya	Oto lastikçileri	223
26	Konya	Pastacılar	250
27	Konya	Pazarcılar	2150
28	Konya	Saat-gözlük	115
29	Konya	Seyyar satıcılar	750
30	Konya	Sihhi tesisatçılar	353
31	Konya	Şekerciler	149
32	Konya	Şoförler	3932
33	Konya	Radıo TV tamircileri	332
34	Konya	Tenekeçiler	151
35	Konya	Torna-kaynak	3104
36	Konya	Tüpgaz bayii	201
37	Konya	Yağlı boyacılar	221
38	Konya	Yorgancılar	338

Kaynak: Konya Esnaf ve Sanatkarlar Odası Verileri

Konya şehrinde küçük sermayeli işletmeler fazladır. Bunlar ticarete yön veriyor. Büyük sermayeli işletmeler de vardır. Şehirde, toptan satış yerleri sanayi sitelerindedir. Bu siteler Karatay ve Selçuklu yerleşim semtlerindedir. Gıda toptancılar sitesi, Kerkük caddesi üzerinde yer alır. Diğer toptancılar sitesi, Konya-Ankara karayolu ve İstanbul karayolu arasındadır. Bunlar kunduracılar, yapağı sanayi, buğday pazarı, marangozlar sitesi, dökümcüler sanayi, mobilyacılar sanayi siteleridir. Konya-Adana karayolu üzerinde diğer toptancılar vardır. Bunlar yeni ahşap doğrama, tenekeçiler, matbaacılar siteleridir. Perakende satış merkezleri, Alaeddin Tepesi çevresindedir. Burada Mevlana caddesine ve hükümet sarayı çevresine doğru yayılmaktadır.

HARİTA KONACAK BURAYA

Şekil 2: Konya Şehir Planı ve Ticaret Bölgeleri

Şekil 3. Konya şehrinden bir görünüm

Şekil 4. Konya Büyükşehir Belediyesi çevresinden görünüm

Şekil 5. Konya şehir içindeki turistik eşya satan dükkanlar ve bir eski Konya evi

Şekil 6. Konya tarihî çarşısı kapalı mekân

Şekil 7. Büyükşehir Belediyesi ve Afra iş merkezi

Şekil 8. Kemerli çarşı ve yeni iş merkezleri

Şehirde ticari işyerleri, belirli noktalarda toplandığı gibi, bazıları da dağınık olarak bulunmaktadır. Ayakkabıcılar sanayi, Selçuklu'da İstanbul yolunda olup, kunduracılar sanayi, sanayi köprüsü yanı Nalçacılar'dadır.

Bakırcılar, Kayalı park arkasında faaliyetini sürdürmektedir. Şehirde eski yerleşme dokusu içinde de işyerleri bulunur.

Bakkallar, şehir içinde her sokakta vardır. Günümüzde büyük marketlerin bulunmadığı mahallelerde halkın ihtiyacını karşılamaktadırlar.

Berberler, şehir merkezinde yoğunlukta olup, çevreye doğru dağılmaktadır.

Besiciler, Karaman yolu üzeri ve Yayla Pınarı'nda yayılmıştır. Buraları şehir dışındadır.

Beton sanayi, Adana yolu üzerinde yer almaktadır. Demircilik geçmişte olduğu gibi, günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Bu da Türklerde eski bir sanattır. Bu sanat şehirde hâlâ demirciler sanayi sitesinde devam etmektedir.

Elektrikçiler, oto elektrikçileri eski sanayi sitesindedir. Fakat, şehirde işlek caddeler de de vardır.

Emlakçıların, Konya park civarı ve PTT arkasındaki iş hanlarında büroları vardır.

Fotoğrafçılar, çarşı merkezinde büyük iş hanlarındadır.

Hurdacılar, hurda sanayi sitesi ve Adana - Ereğli çevre yolu üzerinde bulunuyor. Tenekeçiler, inşaat malzemeleri satan işyerleri çevresindedir. Bunlar demirciler sanayi sitesi ve Larendede bulunur. İnşaatçılar, şehirde Larendede yoğunlukta olup, ana caddelerde de büroları vardır.

Keresteciler ve marangozlarda, kampüs yolu üzeri ve eski İstanbul yolundadır. Buralarda üretim yapılıyor. Büyük mağazalarda sergilenmektedir. Mobilyacılar İstanbul yolu üzerinde, imalat ve teşhir yeri içindedir.

Kırtasiyeciler, şehir merkezi, okullar civarı, büyük iş merkezleri altlarındadır.

Lokantalar, şehir merkezi ve iş hayatının yoğun olduğu yerlerdedir. Lüks lokantalar, İstanbul yolu üzeri, Meram yeni yol ve Meram son duraktır. Oteller, şehir merkezinde toplanmıştır. Buraları Mevlana güzergâhı, Alaeddin Tepesi çevresi ve Meram yeni yol çevresindedir.

Odun ve kömürçüler, Meram Eski yol etrafındadır. Şehir içindeki mahallelerde dağınık olarak bulunur.

Bakırcılar, yeni oto gar karşısı ve eski İstanbul yolu üzerindedir.

Minibüsçüler, eski garaj başlangıç hattı olmak üzere, Saman pazarı ve şehrin bütün hatlarına çalışmaktadır.

Şekerciler, şekerciler sanayi, Ereğli-Adana yolunda, eski toptancılar çarşısı ve eski garaj civarında bulunur. Turizme bağlı olarak, Mevlana civarında da vardır. Pastaneler, sosyal faaliyetlerin yoğun olduğu merkezdedir.

Radyo Televizyon tamir atölyeleri, işlek caddeler üzerindedir. Buraları İstanbul caddesi ve şehir merkezidir.

Kaynak-tornacılar, organize sanayi, eski sanayi, eski İstanbul yolu üzeri, yeni organize sanayi, Meram sanayiinde faaliyet gösterir. Oto lastikçileri eski kamyon garajı etrafı ve anayollardadır.

Tüp gaz dolun yerleri, şehirde dağılmıştır. Büyük firmaların dolun istasyonları, şehir dışındadır.

Yağlı boyacılar, inşaat satış noktalarındadır. Bunlar Larende Caddesi ve işlek caddeler üzerinde bulunur.

Yorgancılar, eski garaj, PTT arkası bedesten içi, Keçeciler'dedir. Gecekondu bölgelerinde de işyerleri vardır. Manifaturacılar, pazarcılar, eski kamyon garaj civarı, Alaeddin - Mevlana güzergahı, bedesten içindeki iş hanlarındadır. İşlek caddeler üzerinde de işyerleri bulunur.

Eczacılar, hastaneler çevresindedir. Numune hastanesi, SSK ve Nalçacılar caddesinde yoğunluktadır. Doktorlar, şehir merkezi, İstanbul caddesi, Aziziye caddesi, Zafer, Şato Form, Çamlıca pastanesi civarı ve Alaeddin Caddesinde bulunur. Buraları insanların kolaylıkla gidip geldiği mevkilerdir.

Büyük Afra iş merkezi ve Real marketler zinciri Selçuk ilçesindedir. Diğer market zincirleri şehrin işlek caddeleri üzerinde kurulmuşlardır.

Sonuç

Konya şehri, Seçuklu'lardan günümüze ticaretini sürdürmüştür. Savaşlar ve devlet içindeki karışıklıklar ticareti etkilemiştir. Fakat olumsuz-

luklar geçtikten sonra, ticaret devam etmiştir. Bunu coğrafi konumuna borçludur. Şehir, Anadolu'daki ticaret yolları üzerinde kurulmuştur. Selçuklular döneminde tarihi İpek Yolu üzerinde olması, Avrupa ve Asya'lı tüccarları buraya çekmiştir. Coğrafi konum, tarım arazileri, çevresinde üretilen ürünler, şehir ticaretini geliştirerek, günümüze kadar devamını sağlamıştır.

Konya ticari fonksiyonu yanında, idari ve kültürel fonksiyonu da vardır. Selçuklu İmparatorluğuna başkentlik yapmıştır. Bu dönemde, bilim ve kültür merkezi olmuştur. Mevlana gibi tasavvuf düşünürleri de burada yaşamıştır. Eski kültürel mirasıyla, günümüzde turizmi geliştirmiştir. Bu konu üzerinde de durularak, daha fazla turist çekilebilir. Mevlana'yı anma kapsamındaki bilimsel faaliyetler daha organize olmalıdır. Selçuklu kültürü ve Mevlana'nın bıraktığı kültürel mirası korumalıdır. Bugüne kadar yapılan faaliyetler yeterli değildir. Bu yöndeki kültürel faaliyetleri artırarak, turistleri şehre çekebiliriz. Turistlerde ticareti canlandıracaktır.

Ticaretine bu hızla devam eden Konya şehri, Türkiye'nin İstanbul, İzmir, Bursa, Adana gibi ticaret şehirlerininide geçecektir. Şehrin ticari gelişimi tarım ürünlerine dayalıdır. Tarımdaki son gelişmeler uygulanmalı ve tarımsal ürünlerin verimi artırılmalıdır. Şehirde, tahıl tarımına dayalı fabrikalar fazladır. Bunlar da göz önüne alınarak şehirdeki sanayi bölgeleri de buna göre belirlenmelidir. Şehirde sanayi kuruluşları verimsiz araziler üzerinde yapılmaktadır. Bu şehir gelişimi açısından olumludur. Fakat konut yapımının, verimli olan Meram bağları üzerinde yapılması yanlış bir planlamadır. Şehir, ticarete bağlı olarak çevre nüfusu da buraya çekmektedir. Nüfusla birlikte şehir planlı bir şekilde büyümektedir. Şehir planının düzenli olmasına rağmen, fazla arazi kullanılmaktadır. Bu da şehir planına belli ölçülerde zarar vermektedir. Gelecekte trafik sorununa neden olacaktır. Ticaret mallarının zamanında yerine ulaştırılmasında sorunlar yaratacaktır. Şehir planlaması yapılırken, bu sorunlar göz önüne alınmalıdır.

KAYNAKÇA

AKDAĞ, Mustafa, 1998: **Türkiye'nin İktisadi ve İçtimai Tarihi CH** (1243-1453), Cem Yayınevi, İstanbul.

ARÜ, K. Ahmet, 1998: **Türk Kenti** (Türk Kent Dokularının İncelenmesi Ve Bugünkü Koşullar İçinde Değerlendirilmesine İlişkin Yöntem Araştırması, Yapı Endüstri Merkezi Yayını, İstanbul.

- AVCI, Sedat, 2004: “*Şehirsel Yerleşmeleri Belirlemede Kullanılan Kriterler Ve Türkiye Örneği*”, **İstanbul Üniversitesi-Sosyoloji Dergisi**, 3-Dizi, 9 Sayı, İstanbul.
- GÖNEY, Süha, 1977: **Şehir Coğrafyası**, İstanbul Üniversitesi, Yayın No:2274, Coğrafya Enstitüsü : Yayın No: 91, İstanbul.
- GÖNEY, Süha, 1984: **Şehir Coğrafyası I.**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi yayın No:2274 Coğrafya Ferit Yayın No:91 Acar Matbaacılık Tesisleri, İstanbul.
- GÖNEY, Süha, 2004: “*Şehir Bölgeleri ve Planlaması*”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, 3-Dizi, 9.Sayı, İstanbul.
- KİTAPÇIOĞLU (GÜMÜŞTEPE), A. Ferzan, 1988: “*Konya Ovası Beşeri Coğrafya Açısından Bir Araştırma Doktora Tezi*”, İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü, İstanbul.
- KONYALI, İ. Hakkı, 1964: **Abideler ve Kitabeleriyle Konya Tarihi**, Yeni Kitap Evi, Konya.
- ÖNDER, Mehmet, 1962: **Mevlana Şehir Konya** (Tarihi Klavuzu), Yeni Basım Evi, İstanbul.
- SİMMEL, G. 2000: **Metropol ve Zihinsel Yaşam** (Çeviren: A. Aydoğan), Şehir ve Cemiyet, İstanbul: İz Yayıncılık.
- ŞAHİN, Cemalettin, DOĞANAY, Hayati, ÖZCAN, N. Ali, 2004: **Türkiye Coğrafyası**, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- TUNA, Korkut, 1987: **Şehirlerin Ortaya Çıkışı Ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Deneme**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul.
- YASA, Azize, 1988: “*Anadolu Selçukluları Döneminde Türk İslâm Şehri olarak Konya Doktora Tezi*”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yurt Ansiklopedisi**, 1982-1983: Türkiye İli Dünü Bugünü Yarını, Ankara.
- Konya Büyük Şehir Belediyesi Verileri.